

ANTONI PONS MORLÀ O L'ENTREGA AL SEU POBLE

Hi ha persones que saben enriquir la vida dels pobles que, gràcies a la seva feina constant i moltes vegades discreta i altruista, fan més agradable i més plena la vida dels seus conciutadans. I ho fan per vocació, perquè mai no cerquen un benefici propi ni tan sols la vanitat personal de veure's reconegut. Avui que tant abunden en la vida pública les actituds que es troben a les antípodes d'aquest treball fet en benefici de la col·lectivitat, és encara més d'agrair la labor duita a terme per persones que han sabut fer de la voluntat de servei, des dels seus respectius camps, un autèntic *modus vivendi*.

Antoni Pons és justament una d'aquestes persones que, al llarg de la seva vida i d'una manera completament altruista ha fet una feina valuosa, segurament impagable, en bé del seu poble i de la seva illa des del camp de la música i la cultura. Avui que els valors de la cultura i de la saviesa són tan posats en qüestió pel poder i per les noves formes de deshumanització de les ideologies ultraliberals que marquen el destí de la nostra societat, és més important que mai saber reconèixer la feina i les actituds d'aquells que com Antoni Pons saben aportar coneixements i dosis de benestar als altres i contribueixen a fer més autèntica, humana i agradable la vida dels que es troben al seu entorn.

Antoni Pons va mostrar unes inquietuds musicals des de petit. Els seus pares, que no estaven vinculats al món de la música, van saber descobrir i valorar les aptituds que demostrava i, en una època on les circumstàncies històriques no ho feien fàcil, van dur els fill a classes de música, de tal manera que va aprendre solfeig abans de saber llegir. En aquest sentit hi ha una anècdota molt divertida de quan just tenia 5 anys en què el mestre va posar a la pissarra la lletra d'una cançó amb la seva partitura. Quan la va veure, en Toni la va dir que ell no sabia llegir la lletra, però sí que sabia llegir les notes i es va posar a cantar la melodia de la cançó. Si voleu era un temps en què l'escolarització dels fillets no era com ara, però ens serveix per veure com tota la seva vida ha estat dedicada a la música i com, des de molt petit, va demostrar les excel·lents qualitats que posseïa i una vocació a la qual ha dedicat tots els seus esforços.

I és així que quan parlem de música al nostre poble, hem de parlar, amb tots els mèrits, d'Antoni Pons Morlà, perquè no només la música ha estat la seva vida, sinó que, de la manera més generosa, ha contribuït decisivament a la vida musical d'Alaior i de Menorca, treballant activament i incansable en la seva difusió, en el seu ensenyament, en el goig de compartir-la. I no hem d'oblidar que la música, de totes les arts, és la que més ens arriba al cor, la que més poder té de transformar-nos, i són in comptables les hores de benestar, de conhort, d'alegria, que ens ha procurat l'activitat desenvolupada per Antoni Pons des de molt jove, quan ja demostrava les seves dots musicals i la seva creativitat.

Perquè la creavitat i la capacitat d'organització ja eren ben evidents quan ell era un fillet de pocs anys. I em permetreu que faci referència a una època que només coneixerem la gent de la meua edat per endavant, però que val la pena recordar avui perquè em sembla un precedent indispensable de tot allò que en Toni realitzaria ja d'adult. La seva casa familiar estava situada a la plaça nova i era una casa gran que disposava d'un bon soterrani. Allà, en una època que oferia poques distraccions i possibilitats, en Toni, amb un grup d'amics i companys, organitzava tota una sèrie d'activitats en què la imaginació i la creativitat suplien

totes les mancances d'aquells temps grisos. El soterrani havia estat batiat amb el significatiu nom de "Salón sótano" i havien creat un emblema i un estendard que els representava.

Algunes de les activitats que duïen a terme estaven relacionades amb les que es feien a La Salle segons es corresponia a diferents èpoques de l'any. Així per Nadal muntaven un betlem mòbil a imitació del que hi havia a la Salle i que recorda la gent de més edat. I no hi podien mancar els Pastorets amb alguns dels elements de la sarsuela Pastores a Belén, com la Mare de Déu que sortia d'un arbre, el vol de l'àngel, les pipes amb les quals feien els fums de l'infern, la il·luminació –que més d'una vegada havia fet fondre els ploms de la casa (una altra cosa que els joves d'avui no han conegut)– o els decorats i vestuaris. Lògicament no hi podia mancar la música, amb alguna guitarra i en Toni que tocava el violí. Una anècdota divertida i també avui impensable és que els més agosarats del grup un dia van anar a una tanca a tondre bens per fer les perruques que necessitaven per a les funcions.

Per carnaval, hi havia les representacions de Dony Pere Singlà que ells feien també al Salón Sótano i després els quadres plàstics de Setmana Santa, amb pregó inclòs. Ja entrats en el mes de maig, a més de celebrar el mes de Maria, s'organitzava també, tal com es feia a cas ets *Hermanos*, una exposició de flors amb els premis corresponents per als guanyadors. Es feia també cine gràcies a un bona màquina que els cosins de Barcelona havien regalat a en Toni i també teatre de guinyol, tota una sèrie de coses que mantenien un grup viu, dinàmic i ple d'imaginació. Però de totes aquestes la més coneguda és sens dubte la de Sant Llorenç, que organitzaven la setmana següent de les festes de Sant Llorenç a l'entorn de sa plaça Nova. Havien construït una geganta i fins i tot feien corregudes i jaleo d'ases dalt sa plaça, una festa completa en què en Toni, com no podia ser d'altra manera, hi posava la nota musical.

M'he entretingut un poc en aquesta faceta avui més desconeguda d'en Toni no només per la curiositat de l'època sinó també perquè posa de manifest una sèrie de característiques de la seva personalitat que anirà desenvolupant després, així com la seva capacitat extraordinària de gestió del temps i de ganes de treballar. No podem oblidar que totes aquelles activitats les havia de compaginar amb les classes de música amb el Sr. Tudurí a Maó i amb les hores que havia de dedicar el piano. Però és que, a més, va fer dos cursos de violí i tocava la flauta a la Banda de Música d'Alaior. I encara fillet va tenir responsabilitats que la majoria no assumeix fins més tard. Així, als 12 anys, va ser nomenat organista a Sta. Eulàlia, jo el record assajant qualche capvespre en què m'agradava entrar a l'església i escoltar com tocava aquell orgue que hi havia abans dins una capella de l'esquerra. Amb quinze anys es va fer càrrec de la Capella Santa Eulàlia, el cor que havia fundat en Xavier Moll durant la seva estada de prevere a Alaior. I poc després va passar també a dirigir la banda d'Alaior quan el seu director, mestre Bartomeu Carreras, es traslladà a Ciutadella. Aquesta precoç faceta de la direcció d'un cor i d'una banda diu molt de l'extraordinària capacitat musical que demostrava el jove Toni i de l'empenta per assolir nous reptes i avançar amb decisió en el món de la música.

Com ja he comentat, en Toni anava a classes de música a Maó, però sense conservatori de música a Menorca, s'examinava per lliure al Conservatori del Liceu de Barcelona. Davant les qualitats d'aquell jove alumne, fins i tot un professor del Conservatori va brindar que en Toni pogués quedar a ca seva per continuar estudis, però aquella època no era com l'actual i, a més, hi havia les exigències del negoci familiar i tot plegat feia quasi impensable que en Toni pogués quedar a Barcelona per acabar tota la carrera de música. Ateses aquestes circumstàncies,

interrompia durant uns anys els estudis musicals per dedicar-se més de ple al magatzem on començà a treballar als 15 anys, a la vegada que mantenia o augmentava la seva activitat en diversos àmbits musicals, fins i tot amb un grup de música pop d'Alaior –els Stiks – que es va fer molt popular.

Ja casat, en Toni reprendria els estudis interromputs i cursaria el superior de piano, i també composició i cant coral al conservatori del Liceu. Anava a classes a Barcelona quan podia i després s'examinava per lliure, cosa que compaginava amb la seva feina al magatzem i amb les altres activitats que mai no deixaria de banda. Ara bé, la represa dels estudis la va fer únicament pel gust per la música, per aprendre i aprofundir més, però sense tenir cap pretensió ni pensament de dedicar-s'hi de manera professional. No podem oblidar que els estudis superiors d'un instrument són molt exigents i requereixen moltes hores de tocar per poder afrontar les dificultats de les partitures. En Toni treia el temps d'on podia, els vespres, després de la feina al magatzem i especialment durant els caps de setmana que dedicava pràcticament a estudiar.

Crec que una cosa que diu molt de la capacitat de feina i de concentració d'en Toni és que no va interrompre els estudis amb la vinguda dels dos fills i no li feia res estudiar piano, i d'açò en sóc testimoni, amb n'Assumpta o en Toni damunt les cames. És un exemple de dedicació, força de voluntat i passió per la música que li permetien superar dificultats que altres persones no es veuen en cor d'afrontar. Després tindria la satisfacció de veure com els seus fills estudiarien música i n'Assumpta s'hi dedicaria de manera professional.

L'època de la Capella Santa Eulàlia va ser molt fecunda no només en música, sinó també en amistats i en la creació d'un ambient molt agradable. Amb en Toni, la coral coneixeria una època d'expansió, sens dubte ajudada pels nous aires –avui pràcticament oblidats – que provenien del Concili Vaticà II, i va incorporar nous repertoris als que provenien de la litúrgia, especialment de música tradicional menorquina i catalana. Així a més de les intervencions durant la missa major i altres celebracions litúrgiques, es van fer altres tipus de concerts a Alaior i altres pobles de Menorca.

De les actuacions de la capella en record una que va ser molt emotiva i celebrada. L'any 1975 s'havia posat en marxa el 1r. Congrés de Cultura Catalana amb actes destacats a totes les nostres terres, de Fraga a Maó, de Salses a Guardamar, amb una gran implicació d'entitats i de personalitats de la nostra cultura. El Congrés es va cloure l'any 1977 i tenia com objectius principals la recuperació, després de les prohibicions de la dictadura, de la llengua i la cultura catalana a tots els territoris on és parlada, és a dir al que s'anomenava, amb tota normalitat i sense els condicionants que han aconseguit donar-li els que sempre han atacat la nostra llengua, Països Catalans.

Idò bé, a Menorca, l'acte principal que s'organitzà amb motiu del Congrés, va ser un homenatge a Francesc de B. Moll, que feia poc havia estat nomenat doctor Honoris Causa per la Universitat de Barcelona, amb la idea no només d'homenatjar el gran mestre, sinó també per manifestar el sentiment contra el sistema i la reivindicació de la llengua catalana durant tant de temps subjugada pel franquisme. Aquell homenatge que va ser un autèntic acte d'afirmació de la catalanitat de Menorca (i també d'afirmació democràtica) va consistir en un sopar multitudinari que es va celebrar el dia 21 de febrer de 1976 al Club Marítim de Maó.

L'acte, després dels discursos de Climent Garau, com a president de l'Obra Cultural Balear, Andreu Murillo, Joan Hernández Mora, Pau Faner i Josep M. Quintana, es va acabar amb una memorable actuació de la Capella Santa Eulàlia que, entre altres cançons, va cloure l'acte amb una interpretació del Cant de la Senyera que ens va emocionar a tots els que ens trobàvem reunits allà.

Una altra activitat que en Toni va dur a terme en aquella època, i que va donar molt bons fruits, va ser la col·laboració amb la coral infantil que la seva dona, na Maria del Carme, havia organitzat al col·legi Dr. Comas, que tan bon record va deixar a Alaior. Va arribar a ser una coral molt nombrosa i actuava en moments assenyalats de l'any. Va ser en el marc d'aquesta coral que en Toni va recuperar l'antiquíssim cant de la Sibil·la que aleshores només s'interpretava a Mallorca i que aquí s'havia perdut. La coral del Dr. Comas participaria també en el multitudinari Deixem-lo-Dol que organitzava la Cooperativa i que, naturalment, comptava amb l'eficaç direcció de Pons Morlà que, com sempre ha fet, s'encarregava també de l'arranjament de partitures i la seva adaptació als instruments de què podia disposar. Els Deixem-lo-dols d'en Toni van ser també un esdeveniment de primer ordre a Alaior. En principi es van cantar partitures ja conegudes com la del mestre Carreras, però després en Toni va compondre la seva pròpia música amb uns Deixem-lo-Dols que van tenir un gran èxit i eren esperats amb entusiasme per tothom.

Molt important va ser també la represa de Joventuts Musicals l'any 1975 després de la interrupció d'uns quants anys. Antoni Pons n'assumiria la presidència i gràcies a la bona gestió de la junta l'associació va conèixer un gran impuls que, encara perdura avui, amb la permanència dels socis més antics. Es començava una època en què Joventuts Musicals, a més de la música clàssica, organitzava també conferències i actes culturals en els moments en què començava la transició de la dictadura cap a la democràcia. En aquests context són remarcables els magnífics festivals de música d'arrel tradicional i de cantautors que durant l'estiu s'organitzaven al pati des Convent i que tan bon record van deixar. D'entre els nombrosos actes culturals que organitzava l'entitat, en una època de mancances d'associacions de tipus cultural, podem destacar per la seva gran significació política, democràtica, cultural i acadèmica, l'acte d'homenatge que es va retre a l'emèrit alaiorenc Joan Comas Camps, refugiat a Mèxic, com tants altres republicans espanyols, després de la guerra civil. Va ser un acte d'una gran emotivitat i rellevància que féu retrobar al Dr. Comas amb les seves arrels i amb el qual Alaior va recuperar una figura intel·lectual de primer ordre. Eficaces van ser també les gestions amb l'adquisició d'un piano de coa que oferia Joventuts Musicals d'Espanya a un preu molt raonable, les despeses del qual es van poder sufragar amb diverses aportacions, especialment de l'APA del Col·legi Dr. Comas que finalment en seria la propietària amb prioritat d'ús de Joventuts Musicals. Uns anys després i fins avui, ha estat el piano que s'ha emprat amb tants actes organitzats a Alaior que han requerit un instrument d'aquestes característiques. Un encert més de l'eficàcia i la capacitat de gestió que ha demostrat sempre en Toni.

Avui és difícil entendre la situació que presentaven els ensenyaments musicals fa 30 anys a Menorca en què, a pesar de la seva tradició musical, no comptava amb cap centre capaç d'oferir uns ensenyaments reglats amb prou diversitat d'instruments. Davant aquest panorama l'any 1976 Salvador Castelló, des de Joventuts Musicals de Maó, va impulsar la creació de l'Acadèmia de Música Santa Cecília amb el suport dels músics menorquins

Calafat, Antònia Mus i Enric Guasteví. L'èxit de l'acadèmia va fer que Andreu Murillo, aleshores conseller de cultura, iniciés les gestions perquè s'implantés una delegació a Menorca del Conservatori de les Illes Balears que es faria realitat l'any 1980 i, poc més endavant, es convertiria en l'actual Conservatori Professional de Música i Dansa de Menorca. El conservatori va representar la creació de places de professors i tot i que en Toni no s'havia plantejat mai dedicar-se a l'ensenyament va veure que hi havia una plaça de solfeig i va pensar que podria ajudar els fillets menorquins i es va presentar a les oposicions, que va guanyar.

L'entrada al Conservatori li va canviar la vida, ja que els matins es feia càrrec del magatzem i els capvespres anava a fer les seves classes al conservatori. Ja més endavant, amb el fill que es faria càrrec del negoci, va augmentar l'activitat acadèmica d'en Toni que s'ho ha passat molt bé en l'ensenyament i el tracte amb els fillets, tant en classes individuals com col·lectives. Quan va prendre la decisió de presentar-se a la plaça segurament no podia imaginar que li agradaria tant dedicar-se a la docència. La feina al Conservatori no es limitaria a fer classes, sinó que a més en va dirigir l'orquestra durant 20 anys en què va donar a la formació un impuls decisiu i va educar molts de músics en la disciplina orquestral, a la vegada que va oferir interessantíssims programes en la recuperació de compositors menorquins que havien quedat oblidats, una feina que ha realitzat sempre en Toni en l'estima i el respecte cap al nostre patrimoni, tot un exemple de treball ben fet i de posar en valor les nostres arrels i l'obra dels músics que ens han precedit. Benet Andreu, Bartomeu Mir, Margarita Orfila, José Maria Taltavull... van tornar a sonar a través de l'orquestra del Conservatori en concerts emotius i carregats de significació. Aquesta és per mi una feina impagable i un fruit més de l'entrega d'Antoni Pons a tot el nostre llegat cultural. I si la feina al davant de l'orquestra va ser important, no ho va ser manco la dedicació al bon funcionament del centre durant els anys que en Toni en va ser el director, en què una vegada més van quedar ben paleses les seves dots d'organització i de capacitat per dur endavant la institució musical. Abans de jubilar-se, en Toni havia treballat durant 30 anys al Conservatori i han estat per tant molts els alumnes que han passat per les seves aules i han rebut les profitoses classes de llenguatge musical que ell impartia amb l'exigència necessària i que segur que hauran agraït a l'hora d'emprendre estudis *superiors* de música.

Fa 14 anys que en Toni dirigeix el Cor Illa de Menorca i abans havia estat durant uns anys el director del Cor dels Amics de s'Òpera de Maó, en tots dos casos auxiliat per Martina Garriga com a mestra de cors. Gràcies a la feina que ha realitzat amb el Cor Illa de Menorca, hem tingut l'ocasió de poder assistir a Menorca a grans concerts d'importantes obres que no s'havien fet mai aquí i que només es podien dur a terme gràcies a l'entrega generosa del seu director que, a més i com tantes vegades, ha dedicat moltes hores a arranjaments, preparació de partitures i fins i tot traduccions de lletres. Un dels objectius del cor era posar a l'abast de tots els públics un repertori operístic amb intèrprets de *cachets* assequibles i valors locals que permetessin unes entrades a preus molt raonables. Nabucco, *L'elisir d'amore*, *Lucia de Lamermoor*, *Marina*, han estat títols que han posat el gran repertori a l'abast de gent que no pot pagar les entrades d'altres representacions. Però la versatilitat que ha sabut donar al cor ha permès emprendre altres grans reptes com el *Requiem* de Verdi, *El Pessebre* de Pau Casals, *El Messies* de Haendel, *El Canto General* de Mikis Theodorakis, el *Carmina Burada* de Carl Orf, amb un original preludi, o *West Side Story* de Leonard Bernstein, entre d'altres, a més de la recuperació també de músics menorquins com en el cas del *Miserere* de Benet Andreu després

de molts anys de no interpretar-se. Algunes d'aquestes obres hauria estat impensable que es programessin a Menorca sense la feina completament desinteressada d'Antoni Pons Morlà.

Una altra faceta que s'ha de destacar del nostre homenatjat és la de pianista acompanyant. Segur, versàtil, intel·ligent i sempre disposat, ha estat el suport indispensable d'incomptables concerts que s'han pogut dur a terme gràcies al seu treball desinteressat. Ha acompanyat músics i cantants i sempre que ha pogut ha estat a punt per col·laborar en tot allò que li demanaven. Recordem només, perquè aquest capítol se'ns faria llarguíssim, els memorables concerts que ofereix en Simon Orfila per Sant Llorenç que han comptat sempre amb l'acompanyament al piano d'Antoni Pons o la seva direcció al front d'una formació musical quan aquesta ha estat possible.

Podria semblar que amb tota aquesta activitat que he ressenyat fins ara a una persona no li ha de quedar temps per fer res més, i és així en la majoria dels casos. Però en Toni ha sabut encara trobar els moments necessaris, potser robats al seu descans, per compondre diferents peces, sobretot per a solistes, cor i orquestra que, en el moment d'estrenar-les, ha suposat també la feina, no vista, però de moltes hores, de preparació de *particelles* per a cantants i músics. Vist açò sempre m'he demanat, d'on treu el temps aquest home? Ja he parlat de la composició dels Deixem-lo-dol que es van estrenar en el seu moment. Recordem ara altres obres compostes per en Toni com el concert que fa oferir en motiu en l'esdeveniment Arts per la tolerància celebrat a Santa Eulàlia l'any 1998 amb textos de Margarita Ballester, Joan F. López Casanovas i Pere Gomila, l'estrena del Cant d'Alaior en commemoració del 700 aniversari de la fundació del nostre poble l'any 2004 en què em va fer la confiança de demanar-me la lletra, l'himne del CE Alaior el 1999 amb lletra de Ponç Pons, l'himne del Club de Jubilats amb lletra d'Arcadi Gomila, la composició sobre la Història del Convent per al Fòrum 3r. Mil·leni, els textos i la música de l'obra Xoroi estrenada amb un notable èxit, o l'obra sobre el pou de na Patarrà en què treballa ara.

Tampoc no ha mancat la seva col·laboració en diverses activitats culturals, com la que manté actualment com a vicepresident del Fòrum 3r mil·leni. De caràcter obert i bon conversador, li agrada aportar sempre un toc d'humor i parlar de tot el que és humà i diví amb els seus amics. Sempre a punt per col·laborar en empreses culturals, ho ha fet tot en benefici del seu poble i de Menorca, amb una actitud franca i transparent i defugint l'interès personal. Tant és així que ha actuat sempre de manera desinteressada en totes les activitats musicals que ha duit a terme fora del conservatori. Un altruisme que no seria gens fàcil de trobar en altres persones, ja que són ingents les hores que en Toni ha dedicat a la música en benefici del poble en totes les facetes de la seva activitat. Una generositat així només es pot donar a partir d'un amor profund al seu poble, a la seva terra i a la música. Potser aquesta enorme disponibilitat d'Antoni Pons Morlà, la seva senzillesa, el seu treball silenciós i sense ostentació han fet que no s'hagi valorat prou la feina duita a terme per ell. Avui rep un reconeixement més que merescut pels seus mèrits, pel seu esforç i treball continuats, per l'entrega generosa que sempre ha demostrat i que he intentat aquí posar de manifest.

Per molts anys, Toni i enhorabona!